

Knut Anton Mork, Professor emeritus ved NTNU og Handelshøyskolen BI.

Dårlig nytt fra nasjonalregnskapet

“Produktiviteten i fastlandsøkonomien har falt siden 2021. Det reiser tvil om reallønnsvekst.”

Jeg lærte å hate nasjonalregnskapet i det første makrokurset på NHH tilbake i 1969. Nasjonalregnskapet er stort, omfattende og ... kjedeelig. Ikke rart da at finansmarkedet oftest mottar nyheter fra det norske nasjonalregnskapet med et gjesp.

Men de foreløpige nasjonalregnskapstallene for første kvartal i år var ikke kjedelige. Noen av nyhetene var gode. Veksten i BNP for fastlands-Norge fra fjerde kvartal i fjor til første kvartal i år på 0,2%, sesongjustert, var riktig nok ikke mer enn det analytikere flest hadde ventet. Men veksten fra tredje til fjerde kvartal i fjor ble uventet oppjustert fra 0,2% til 0,3%. Revisjonen var ikke stor, men drar i riktig retning.

Dessverre kommer den gode nyheten med en bismak. For i begge de nevnte kvartalene var veksten i utførte timeverk høyere enn veksten i verdiskaping. Det betyr at produktiviteten faller, at vi er blitt mindre effektive. Næringslivets kostnader vokser allerede før lønna begynner å stige. Det er ingen god nyhet.

Produktivitet måler vi som verdiskaping (i faste priser) per arbeidstime. Siden den industrielle revolusjonen har vi vent oss til at produktiviteten stadig blir bedre. Men ser vi på fastlandsøkonomien utenom offentlig sektor (der produktivitet ikke lar seg måle) og kraftproduksjon (som styres av været), finner vi at produktiviteten ikke bare har flatet ut, men faktisk falt med en gjennomsnittlig årlig rate på en halv prosent siden tredje kvartal i 2021, slik figuren viser.

Normalt pleier reallønna å følge produktiviteten. I så fall må reallønna måtte ventes å falle med en halv prosent i inneværende år og ikke stige med 1,1 prosent slik partene i arbeidslivet ventet. Den nominelle

lønnsveksten er allerede avtalt til 5,2 prosent. Da må prisveksten bli 5,7 prosent om kostnadene ved produktivitetstallet skal veltes over på kundene. I så fall må vi vente betydelig høyere prisvekst i månedene som kommer.

Jeg er redd det kommer til å skje. Men vi kan jo bli heldige. Nasjonalregnskapstallene er foreløpige og kan godt bli revidert. Jeg tviler likevel på at de vil bli revidert nok til å snu den fallende produktivitetstrenden. Vi kan også håpe på at næringslivet vil absorbere de høyere kostnadene i form av lavere marginer. Det vil i så fall glede kundene, om ikke akkurat eierne.

En tredje mulighet er at produktprisene stiger mer enn konsumprisene. Ifølge teorien er det nemlig produktreallønna, det vil si nominell lønn relativ til prisene på arbeidsgivers produkter, som kan ventes å følge produktiviteten. Da kan konsumreallønna, altså lønn relativt til levekostnadene, stige selv om produktiviteten faller. Det var denne detaljen som gav oss så eventyrlig reallønnsvekst fram til 2013. Det vil si, den gangen steg produktiviteten også, men konsumreallønna vokste betydelig mer fordi investeringsbølgen i olje og gass presset opp produktprisene mens konsumprisveksten ble holdt nede av billige varer fra Kina.

Foreløpig har vi ikke nok data for å kunne si noe mer sikkert om hvordan dette vil utvikle seg resten av året. Men en konklusjon virker tydelig nok: Hvis regjering og storting virkelig vil gjøre noe for å gi folk bedre råd, bør de rette blikket mot tiltak som kan bedre produktivitet og effektivitet i norsk økonomi. De kan begynne med offentlig sektor, der effektiviteten nå svekkes etter som reformer reverseres for domstoler, politi og kommunestruktur. Og de kan fortsette med å lempe på næringslivets regler for overtid, innleie av arbeidskraft og skatteregler som får folk til å flytte fra landet.

Da kan det også bli lettere for Norges Bank å senke renta.

Artikeln var først publisert:

<https://www.dn.no/okonomi/okonomi/lonnsdannelse/lonnsforhandlinger/darlig-nytt-for-lonnsveksten/2-1-1647575>